

lại tình yêu son trẻ mà thời gian năm tháng có thể làm cho phai nhạt đi, nó giống như những giọt nước mắt cho người lữ hành cô độc trong sa mạc mệnh mông nắng cháy vậy.

Với con của con giáo dục cho chúng biết về lịch sử dân tộc, biết giòng họ tổ tiên, biết yêu thương quê hương xứ sở, biết yêu thương tiếng nói của mình là cả một trách nhiệm nặng nề mà mẹ hy vọng vì tình yêu thương ba mẹ, tình yêu thương các con mình, các con có thể thực hiện được. Con hãy dạy cho con con nhớ rằng cho đâu chúng được sanh để ở đây, có thể chúng có một cái tên Mỹ, ăn đồ ăn Mỹ, nói tiếng Mỹ, nhưng chúng vẫn là người thuần túy Việt Nam. Đó là một thực tế không thể từ chối được. Người ngoại quốc họ sẽ khinh mình nếu họ biết mình là người Việt Nam mà không nói được tiếng Việt và không biết gì về lịch sử, địa lý, nhân văn của nước Việt Nam.

Tóm lại, hạnh phúc một khi ở trong tâm tay mình, con phải biết gìn giữ, nâng niu, săn sóc, vun bón nó, vì một khi hạnh phúc đã mất rồi thì như chén nước đổ đi. Nói một cách khác, khi cầm viên ngọc trong tay, con không nhìn thấy nó quý. Đến khi mất rồi, con mới biết giá trị của nó thì đôi khi đã quá muộn màng. Vậy còn bảy ngày nữa, bảy ngày ngắn ngủi, các con sẽ bước vào một thời kỳ, một giai đoạn đầy yêu đương thơ mộng nhưng cũng không kém phần thử thách với những trách nhiệm nặng nề. Mẹ mong các con hãy đem tình yêu thương mà đối xử với nhau cho trên thuận dưới hòa để xứng đáng là con của ba mẹ và biết đau ở một thế giới xa xăm nào đó trong tương lai mẹ cũng được một nụ cười mãn nguyện.

Mẹ của các con

Văn thơ ngày cũ

NGUYỄN MẠNH ĐIỀM

Nói đến thơ tôi lại nhớ đến các chương trình thi văn của ban Tao Đàn ngày trước có giọng ngâm của Hồ Điệp. Người nữ nghệ sĩ tài hoa này có giọng ngâm truyền cảm, cao vút điển đạt hết ý thơ. Một giọng ngâm Hà Nội không sai chút nào.

Thuở ấy trong rừng sâu đêm đêm có giọng ngâm của Châu Loan trong mục “Tiếng thơ trên đài giải phóng”. Một giọng ngâm đặc biệt Thừa Thiên, rắc là Huế, đậm đà mà trong sáng. Giữa hai giọng ngâm này thì có Hoàng Oanh, Hồng Vân pha lẫn giọng Bắc, giọng Nam giọng Trung. Nghe hai nghệ sĩ này diễn ngâm thì khó phân biệt người miền nào. Nói đến châu Loan thì nhớ “Màu tím hoa sim” cũng như nhắc đến Hồ Điệp thì không quên bài “Xin hãy yêu tôi”.

Mười chín năm qua từ ngày Sài Gòn mất tên, người miền Nam vĩ tuyến đã phải bôn ba để tồn tại lo không đủ ăn nói chi đến văn chương thi phú. Mà những cung thương ngày cũ vẫn còn lảng đãng về với tôi như trong cơn mộng. Bởi thi ca là vô danh nó không thuộc về của ai, nghĩa là nó thuộc về của tất cả. Mỗi người là một hồn thơ nên mới cảm thơ được:

*Đời của tôi là giấc mộng ban chiều
Tôi lấy bút vẽ con đường vũ trụ
Em có má hồng giao lòng qua đó
Bởi vô tình không biết đấy mà thôi
Trời của tôi mà Thu cũng của tôi.*

Đinh Hùng làm thơ cho tất cả. Và nếu Thu là của tôi thì vũ trụ phải thuộc về tôi, để không có gì thoát khỏi. Không thoát khỏi ta nhưng tự do vẫn là của người:

*Yêu tôi nhé, tôi vốn người mê đắm
Xin hãy yêu tôi những lòng hoa thắm.*

Có nàng mà cũng có ta, hay bởi ta mà có người mộng:

*Tôi không yêu, sao có má em hồng
Tôi không buồn, sao có mắt em trong
Tôi không mộng, sao có lòng em đẹp?*

Đã là người, thi nhân yêu không phải yêu một pho tượng. Mà yêu là chiếm hữu và cái chiếm hữu trọn vẹn nhất của Hàn Mặc Tử là chiếm hữu không sờ mó:

*Khóm vi lan dào dạt mãi
Tiếng lòng ai nói, sao im đi?
Ô kìa! Bóng nguyệt trần trường tắm
Lộ cái khuôn vàng dưới đáy khe*

Nhìn thấy là đã chiếm hữu đối với thi nhân vị tất phải chạm vào. Cái thất bại của thi nhân vốn là cái thất bại muôn thuở của người đời: Dưới cái nhìn, thi nhân biến thành vật thể, nghĩa là 1 tự do vô điều kiện. Như Midas sờ vào vật gì thì vật đó hóa vàng. Như hạt sương mai long lanh, diễm lệ mà chạm vào chỉ còn là một giọt nước buốt lạnh và lạt lẽo. Đó là cái mà Hàn thi nhân gọi là “Huyền ảo:”

*Hãy quỳ nán lại, tiếng sao rơi,
Khua ánh trăng xanh động khí trời
Gió thổi hay là hoa thổi nhỉ?
Ô hay! Người ngọc biến ra hơi!*

Nếu tình yêu của Hàn Mặc Tử có nhẹ nhàng trong sáng, ông chỉ yêu trăng, làm bạn với bóng nguyệt vì nó vô hại. Nếu chỉ như thế thì trái lại Xuân Diệu không ngại dấn thân vào một cuộc yêu đương nhân thế đắm đuối, vội vàng:

*Mau với chút! Vội vàng lên với chút
Em, em ơi! Tình non đã già rồi,
Con chim hồng, trái tiêu nhỏ của tôi,
Mau với chút! Thời gian không đứng đợi*

“Giục Giã” phải chăng vì tha nhân là địa ngục:

*Vì chút mây đi, theo làn vút gió,
Biết thế nào mà chạm rãi, em ơi?*

Mà chính ta không tin nổi ở lòng ta, thì sao em có là không thay đổi:

*Ài nói trước lòng anh không phản trắc,
Mà lòng em, sao lại chắc trơ trơ?*

Ta sợ chính ta nên phải đồn thiên thu về một điểm:

*Đốt muôn nến sánh mặt trời chói lọi:
Thà một chút huy hoàng rồi chợt tối,
Còn hơn buồn le lói suốt canh thâu*

Mà có phải hoàn cảnh thuộc địa đã khiến nhà thơ đi kiếm những mảnh tình phù du:

*Khách ngồi lại cùng em trong chốc nữa;
Vội vàng chi, trăng sáng quá khách ơi
Đêm nay rằm: yến tiệc sáng trên trời
Khách không ở, lòng em cô độc quá.*

Hãy khoan thai, chỉ sợ người về với cái trống trải mệnh mông ươm sâu tê tái:

*Lòng kỳ nữ cũng sâu như biển lớn
Chớ để riêng em phải gặp lòng em...*

Cái đẹp của miền sông Hương núi Ngự với cái tình thâm của mỹ nhân khó phai mộng giang hồ:

*Lời kỹ nữ đã vỡ vì nước mắt
Cuộc yêu đương gay gắt vị làng chơi
Người viễn du lòng bận nhớ xa khơi,
Gỡ tay vướng để theo lời gió nước*

Khách viễn du “như thuyền qua không buộc chặt” trong chốc lát tàn cuộc vui, chia tay là giây phút lạnh lùng:

*Xao xác tiếng gà. Trăng ngà lạnh buốt
Mắt run mờ kỹ nữ thấy sông trôi
Du khách đi - Du khách đã đi rồi!*

Giai nhân là đối tượng của thi ca, đối với Lưu Trọng Lư hiện hữu là vương lụy:

*Ai bảo em là giai nhân
Cho đời anh đau khổ
Ai bảo em ngồi bên cửa sổ
Cho vương vứu nợ thi nhân?*

Không thông dong chẳng vội vàng vì với cái nhìn im lặng thăm thẳm, tất cả đều vô cùng:

*Đôi mắt em lặng buồn
Nhìn thôi và chẳng nói...
Có nói cũng không cùng*

Cũng như “Đàn sếu sang sông” ngụ một mối tình vắn vưng, thi nhân tiếc một cảnh đông tàn đem theo một màu ân ái:

*Trời hết một mùa đông
Gió bên thềm thổi mãi,
Qua rồi mùa ân ái,
Đàn Sếu đã sang sông...*

Rồi khi non sông dậy lửa căm thù những người trai trẻ lên đường để lại sau những niềm lưu luyến với những “giây phút chạnh lòng”, ta hãy nghe Thế Lữ:

*Non nước đương chờ gót lãng du,
Đâu đây vắng tiếng hát chinh phu,
Lòng tôi phơi phới quên thương tiếc
Đưa tiễn anh ra chốn hải hồ*

Kẻ ở người đi mỗi người một ngã, một hoàn cảnh.
Anh có hoàn cảnh của kẻ lên đường, tôi có hoàn cảnh kẻ ở lại:

*Anh đi đường anh, tôi đường tôi,
Tình nghĩa đôi ta có thể thôi
Đã quyết không mong sum họp mãi,
Bận lòng chỉ nữa chút chia phôi?*

Để rồi một chiều nào trên chốn sông hồ, kẻ tha hương
nghe như có lời nhắn nhủ của thi nhân:

*Rồi có khi nào ngắm bóng mây
Chiều thu đưa lạnh gió heo mây,
Dừng chân trên bến sông xa vắng
Chạnh nhớ tình tôi trong phút giây...*

Thi ca là phi thời gian, trong cái im lặng vĩnh viễn
của màu thời gian, nói như Xuân Diệu, khi lịch sử tái diễn
chắc có người tâm sự như Thế Lữ:

*Xin anh cứ tưởng bạn anh tuy
Giăm hăm thân trong cảnh nặng nề
Vẫn để hồn theo người lặn dạn
Vẫn hằng trông đếm bước anh đi*

Người em gái nhỏ cũng không dần được niềm thốn
thức buổi tương biệt:

*Lấy câu khăng khái tiễn đưa nhau,
Em muốn cho ta chẳng thăm sầu
Nhưng chính lòng em còn thốn thức,
Buồn kia em giấu được ta đâu?*

Trên bước đường tha hương lưu lạc cũng như thi nhân
trên chặng đường gian nan, Xuân về Tết đến là giây phút
chạnh lòng thiếng liêng:

*Hôm nay tạm nghỉ bước gian nan,
Trong lúc gần xa pháo nổ ran
Rũ áo phong sương trên gác trọ
Lặng nhìn thiên hạ đón xuân sang.*

Nhưng nếu thuở đăng đồ có kẻ tình chung nơi chốn
kinh kỳ thì nói làm sao cho hết niềm nhớ nhung mong
đợi? Ngày xưa “Chinh Phụ Ngâm” đã diễn tả cái lạnh
lùng của người chinh phụ nơi cô phòng. Ngày nay Thanh
Tịnh phác họa cái chân dung hao gầy của người em gái
bên song cửa “mòn mỏi” đợi người tráng sĩ hồi cung:

Em ơi nhẹ cuốn bức rèm the

*Nhìn thử chân mây khói tỏa mờ
Có bóng tình quân muôn dặm ruổi
Ngựa hồng tuôn bụi cõi xa mờ.*

Hết mong đợi này đến mong đợi khác

*Bên rừng em hãy lặng nhìn theo
Có phải chăng em, ngựa xuống đèo?*

Vó câu muôn dặm không về, mà tiếng ai kêu vang
vọng trong chiều gió lộng:

*Tên chị ai gieo giữa gió chiều
Phải chăng em hối, tiếng chàng kêu?
Trên dòng sông lặng em nhìn thử
Có phải chăng người của chị yêu...*

Áo giặc đã chiếm đầy mong đợi trong giây phút nín
lặng một thoáng hoài nghi dài vô tận:

*Này lặng em ơi, lặng lặng nhìn
Phải chăng mình ngựa sắc hồng in
Nhẹ nhàng em sẽ buông rèm xuống,
Chị sợ trong sương bóng ngựa chiều*

để đưa người về với định mệnh:

*Ngựa hồng đã đến bên hiên,
Chị ơi, trên ngựa chiếc yên... vắng người*

Trong chinh chiến cái “không” rất nhiều và cái “có”
gần như triệt tiêu. Nhất khứ bất phục hoàn, chiến sĩ ra đi
không ngày trở lại. Người chiến sĩ không bao giờ chết,
họ chỉ phai mờ như lời một danh tướng Mỹ nói cảnh
“Hoa trắng thời cài trên áo tím” đã không thoát khỏi cái
luật sắc không của trần thế trong mùa binh lửa. Ta hãy
nghe Kiều Giang:

*Lâu quá không về thăm xóm đạo
Từ ngày binh lửa cháy quê hương
Khói bom che lấp chân trời cũ
Che cả người thương nóc giáo đường*

Người thương nóc giáo đường khi giặc về đã ba lô
lên vai ôm súng giữ làng:

*Từ lúc giặc ruồng vô xóm đạo
Anh làm chiến sĩ giữ quê hương
Giữ màu áo tím, cành hoa trắng
Giữ cả trường xưa, nóc giáo đường*

Giữ được màu áo tím thì anh không còn nữa. Cái
“không” đã đến với người áo tím:

*Nhưng rồi người bạn đồng song ấy
Đã chết hiên ngang dưới bóng cờ
Chuông đổ ban chiều, hồi vĩnh biệt*

Tiền anh ra khỏi cổng nhà thờ

Nếu xưa:

*Em lên xe cưới về quê chồng
Dù cách dò ngang, cách mấy sông
Vẫn nhớ bóng vang thời áo tím
Nên tình thơ ử kín trong lòng*

Thì nay:

*Xe tang đã khuất nẻo đời
Chuông nhà thờ khóc, tiền người ngàn thu
Từ đây, tóc rũ, khăn xô
Em cài hoa trắng trên mồ người xưa*

Chiến tranh là hủy thể của hủy thể, nó không phân biệt chủng tộc, màu da, nam nữ phái tính mặc dù nó bắt đầu từ những sự khác biệt ấy. Vì nó là phương cách mà con người dùng để xây dựng thế giới. Cái không có thể đến với người trai trẻ cũng như đến với thân gái hậu phương. Hữu Loan đã chép lại cái nghịch cảnh đó trong “Màu Tím Hoa Sim”:

*Tôi: Người chiến binh, xa gia đình,
Yêu nàng như tình yêu em gái.*

Lấy chồng trong mùa chinh chiến có gì đơn giản hơn:

*Ngày hợp hôn nàng không đòi may áo cưới
Tôi ở đơn vị về
Cưới nhau xong là đi
Từ chiến trường xa nhớ về ái ngại...*

Những tưởng là:

*Lấy chồng đời chiến chinh
Mấy người đi trở lại?
Lỡ khi mình không về
Thì thương người vợ chờ, bé bỏng chiều quê!*

Và cái bất ngờ đã đến:

*Nhưng không chết người trai khói lửa
Mà chết người em gái nhỏ hậu phương
Tôi về không gặp nàng
Mẹ tôi ngồi bên mộ con, đầy bóng tối...*

Để rồi từ cái vĩnh biệt không thấy nhau người chiến binh chỉ biết tìm lại người xưa trong màu kỷ niệm!

*Ngày xưa nàng yêu hoa màu sim tím
Nàng vá cho chồng tấm áo ngày xưa!...*

Trị và loạn là chu kỳ lịch sử. Xuân hạ thu đông là tuần hoàn vũ trụ. Tuần hoàn là tuyệt đối, không thời gian, vô sắc, không bờ bến. Trị loạn là tương đối, nhả ra thời

gian, vô sắc, không bờ bến. Trị loạn là tương đối, nhả ra thời gian nấc thang giá trị. Xuân của trời đất là xuân khứ xuân lai xuân bất tận. Xuân nhân thế là xuân bất tái lai, là trôi chảy là có định hướng. Có đi có đến có trôi qua tất có mang giá trị, khi tươi sáng, đầy ước mơ!

*Đã thấy xuân về với gió đông
Với trên màu má gái chưa chồng
Bên hiên hàng xóm, cô hàng xóm
Ngước mắt nhìn trời, đôi mắt trong...*

Khi giăng mắt, ngậm ngùi:

*Năm nay đào lại nở
Không thấy ông đồ xưa
Những người muôn năm cũ
Hồn ở đâu bây giờ?*

Có khi chỉ một giọt nắng chiều cũng để lại màu nhớ nhung, gọi niềm lưu luyến!

*Ôi! nắng vàng sao mà nhớ nhung
Có ai đàn lẻ để tơ trùng
Có ai tiễn biệt nơi xa ấy
Xui bước chân đi cũng ngại ngừng*

Dòng đời trôi chảy, không ai uống nước hai lần trên một dòng sông, cũng không ai hưởng hai mùa xuân trong một dòng đời. Biết làm sao được? Bởi con người là dự phóng, là mãi mãi ở trong một hoàn cảnh. Thi nhân muốn thoát ly hoàn cảnh để ở lại trong mùa xuân vĩnh cửu, vô sắc, nhưng muộn rồi, xuân đã nhuộm màu thời gian.

*Xuân đang tới nghĩa là xuân đương qua
Xuân còn non nghĩa là xuân sẽ già
Mà xuân hết, nghĩa là tôi cũng mất*

Thời gian nhân thế làm cho thi nhân sợ hãi. Sợ chia ly, sợ ngày mai, sợ thay đổi, một nỗi sợ lạnh người, cái lạnh tự nơi mình đến:

*Trong gặp gỡ đã có mầm ly biệt
Những vườn xưa nay đoạn tuyệt dấu hài
Gấp đi em! Anh rất sợ ngày mai
Đời trôi chảy lòng ta không vĩnh viễn...*

Sự va chạm của cái tuần hoàn và thời gian nhân thế là cơ hội nảy sinh những sầu muộn, băng khuâng chán nản v.v... nghĩa là những giá trị tình cảm. Ta hãy nghe Chế Lan Viên:

*Tôi có chờ đâu có đợi đâu
Đem chi xuân đến gợi thêm sầu?
Với tôi tất cả như vô nghĩa
Tất cả không ngoài nghĩa khổ đau*